

UREDNIŠTVO in uprava: 34131 Trst,
Ul. Capitolina 3 - Telefon 44-046 in 44-047
DOPISNIŠTVO za goriško pokrajino:
34170 Gorica, Ul. XXIV. Maggio 18 -
Telefon 24-36
NAROCNINA: Letna 1000 lir, polletna 550
lir. Poštni tekoči račun: Trst 11/7000

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Udeležite se
manifestacije
v Pordenonu

Obnovljena izdaja - Leto XX. - Štev. 6 (716)

TRST - 15. marca 1968

Posamezna številka 40 lir

Printed in Italy - Spediz. in abb.
Quindicinale post. Gruppo II

V nedeljo, 24. marca v Pordenonu

Manifestacija za mir

V nedeljo, 24. marca bo v furlanskem mestu Pordenone velika manifestacija za mir, proti vojaškim služnostim, za ukinitvev ameriškega vojaškega oporišča v Avianu (kraj blizu Pordenona), za ukinitvev vseh oporišč pakta NATO na ozemlju italijanske države ter za izstop Italije iz tega pakta. Manifestacija, ki bo imela vsedeželniki značaj, organizirata deželna komiteja KPI in PSIUP; pri organiziranju pa sodelujejo razne druge organizacije, ki se zavzemajo za mir v svetu ter prijateljstvo med narodi.

Čeravno manifestacija v Pordenonu ni osamljeno dejanje in se torej uvišča med neštete podobne pobude, ki se množe v raznih delih sveta, ji vendar pripisujemo izredno pomembnost. Ta pomembnost je tem večja v trenutku, ko se veča mednarodna napetost zaradi stopnjevanja imperialističnega napada v Vietnamu in ko se napadalec poslužuje tudi oporišča v Avianu za svoje blazne načrte. Prav letališče v Avianu je vključeno v verigo vojaških oporišč NATO, ki so posejana po raznih deželah v zahodni Evropi in na Vzhodu. V Avianu prihajajo na oddih ameriški piloti, ki sejejo smrt na vietnamska mesta in vasi.

Italija ne more in ne sme biti soodgovorna za zločine, ki jih pustolovski ameriški militaristi počenjajo v Vietnamu in obreivalci naše dežele ne morejo in ne smejo biti brezbržni glede tega tako perečega vprašanja.

Toda, kot je že omenjeno, nedeljska manifestacija ni le protest proti tujemu oporišču, ki služi poštnikom kriminalnih dejanj v Vietnamu; manifestacija ima mnogo širši pomen in je predvsem manifestacija za mir, ki je danes tako hudo ogrožen.

Ko vabimo vse, ki jim je stvar miru pri srcu, naj se udeležijo manifestacije v Pordenonu. Iih obenem vabimo, naj podpišejo petičijo za odpravo vojaških služnosti v Furlaniji-Juljski krajini, služnosti, ki ovirajo nadaljnji razvoj mirnega sožitja med državami, ki mejijo na našo deželo;

Deželna skupščina tajnikov sekcij KPI

V nedeljo, 17. marca ob 9. uri bo v Ljudskem domu v Trstu (Ulica Capitolina 3), Deželna skupščina tajnikov sekcij KPI. Uvodni govor bo imel tovariš Silvano Bacich tajnik deželnega komiteja.

Govoril bo o temi: Napredovanje KPI na prihodnjih parlamentarnih in deželnih volitvah, za gospodarski in demokratični razvoj države in Furlanije-Juljske krajine.

Ob zaključku zasedanja bo govoril tovariš Armando Cossutta član vodstva KPI. Skupščina bo javna.

služnosti, ki močno škodujejo celotnem gospodarskemu razvoju v vsej deželi.

Peticija izrecno poudarja, da je stanje v naši deželi nevzdržno tudi zaradi zunanje in vojaške politike vlade, ki preprečuje, da bi dežela vršila tisto mednarodno vlogo, ki bi jo lahko vršila in bi jo morala vršiti. Peticija se končno zavzema za pristopitev k uvajanju sistema evropske varnosti, v katerem bo tudi Jadran postal morje miru, Furlanija-Juljska krajina pa most sodelovanja in prijateljstva med narodi.

Deželna komiteja KPI in PSIUP sta v zvezi z manifestacijo, ki bo v Pordenonu, v nedeljo, 24. marca, objavila naslednje skupno sporočilo:

Skupno sporočilo deželnih komitejev KPI - PSIUP

Zaostrovanje ameriškega imperialističnega napada v Vietnamu hudo ogroža mir v svetu, saj ZDA vršijo vlogo žandarja reakcije v vseh delih sveta.

Zaradi tega pomeni ohranitev ameriških oporišč na našem ozemlju objektivno soodgovornost italijanske vlade za imperialistično napadalo politiko.

Prav zato je prebivalstvo v skrbih in manifestira za mir in vzajemnost z narodi, ki se borijo za neodvisnost.

Avtonomne politika, prosta vseh atlantskih obveznosti je nujna tudi zato, da osvobodijo Furlanijo-Juljsko krajino spon vojaških služnosti in tujih oporišč, ki onemogočajo opravljanje in razvoj mednarodne vloge naše dežele in so zapreka za zgraditev protosinhrotrona pri Doberdolu.

Nedopustna je tudi ameriška letalska baza v Avianu, kamor prihajajo na počitek ameriški piloti po opravljenih vojnih ekspedicijah v Vietnamu.

Samo zunanja politika, ki ne bo podrejena paktu NATO, temu instrumentu ZDA v Evropi, lahko spremeni italijansko državo v faktor miru in Furlanijo-Juljsko krajino v most miru med narodi.

Zato je treba zahtevati izstop Italije iz pakta NATO, odstranitev oporišč NATO iz Italije in dežele in temu sledečo ukinitvev vojaških služnosti. Čas je, da se politika nasprotujočih si vojaških blokov zamenja s politiko, ki naj pristopi k ustvarjanju sistema evropske varnosti.

S temi cilji deželna komiteja KPI in PSIUP pripravljata za nedeljo, 24. marca ob 15. uri v Pordenonu deželno manifestacijo, na kateri bodo govorili predstavniki vsedržavnih vodstev obeh strank.

Komunisti in socialisti proletarske enotnosti se obračajo do vseh organiziranih političnih skupin in posameznih osebnosti, ki soglašajo s temi zahtevami, naj pristopijo k tej manifestaciji.

Politične volitve 19. in 20. maja

Ob zaključku četrte zakonodaje je bil sprejet tudi zakon o pokojninah INPS

Predsednik republike je v ponedeljek podpisal dekrete o razpustu poslanske zbornice in senata ter o razpisu novih parlamentarnih volitev, ki bodo 19. in 20. maja. Sedaj so že v polnem teku priprave na te volitve.

Med posebno pereča vprašanja, o katerih so zadnje dni razpravlja-

li v parlamentu, spada zlasti vprašanje pokojnin. Komunisti so zahtevali 25% povišek vseh pokojnin, ki jih izplačuje državni zavod za socialno zavarovanje INPS. Nadalje so zahtevali minimalno pokojnino v znesku 30.000 lir mesečno za vse kategorije delavcev in nameščencev ter vsaj 22.000 lir mesečne pokojni-

Preteklo soboto je bila v Trstu manifestacija za mir v Vietnamu. Tržačani so se še enkrat pridružili milijonom ljudi dobre volje, ki po vsem svetu protestirajo proti ameriškemu napadu na Vietnam in proti ciljem tistih, ki poskušajo vietnamsko tragedijo razširiti

OO

SKS = SLG = R-TS A

SKS ni več SKS marveč SLG, ki pa ni nič drugega kot R-TS A. Predsednik SLG je upokojeni časnikar R-TS A, podpredsednik je časnikar R-TS A, politični tajnik je predsednik RO-R-TS A in tudi nekateri drugi člani odbora so baje uslužbenci R-TS A. Da bo stvar še bolj jasna naj omenimo, da je glavni urednik RAI-TV-TS bivši tajnik tržaške KD.

Vse te sigle in kratice niso nič skrivnostnega, nič tajnega, nič Sifar, čeprav so bolj podobne skrivnostnim šifram kot pa kraticam političnih strank oziroma radijski ustanovi.

Nam komunistom sicer vedno podtikajo določeno prikrto «prevratniško» delovanje, morda zato, ker imamo naše kongrese, sestanke in zborovanja pri belem dnevu; borda zato, ker o našem delovanju seznanjamo člana, prijatelje in tudi neprijatelje, ker ničesar ne prikrivamo, zato ker nimamo kaj prikrivati. Naša politična borba proti izkoriščevalcem delavcev, zatiralcem demokratičnih množic in naše slovenske manjšine je odkrita, jasna in tudi učinkovita. Zato imamo najboljšo potrditev v tem, da nas podpira večina delavcev in večina Slovencev.

Tako pa ni pri klerikalcih. Nedavno je imela Slovenska katoliška skupnost občni zbor (tako poročajo nekateri slovenski listi), na katerem so se preimenovali v Slovensko ljudsko gibanje, ki ga vodijo, kot so doslej vodili Slovensko katoliško skupnost, usluž-

benci ali sodelavci Radia Trst A.

Kot vidite, dragi čitatelji, smo vam sedaj razvozlati, kaj vse pomenijo prej navedene kratice. Upajmo, da nam ne boste zamerili, če smo začeli tako skrivnostno. Hoteli smo biti dosledni «skrivnostnemu» občnemu zboru, na katerem se je porodilo nič manj kot Slovensko ljudsko gibanje, seveda z veliko začetnico, saj vemo koliko jih je in kdo so, še bolj pa vedo naši slovenski ljudje, da slovensko ljudsko gibanje z malo začetnico pomeni vse kaj drugega, ki s peščico uvoženih in domačih klerikalcev nima ničesar skupnega.

Priznati pa moramo, da so voditelji SLG «dosledni» borci za svoje pravice, da se razumemo «za lastne pravice» in za usodo ustanove, pri kateri so zaposleni. Ali mislite, da jim je kaj mar za slovenskega delavca in kmeta, za mlade slovenske izobražence, ki si morajo kot italijanski iskati službo od doma, za ladjedelnice, pristanišče, za nasilne razlastitve slovenske zemlje. Kaj še, saj se to njih ne tiče. Na občnem zboru so sprejeli resolucijo o Radu Trst A, «ki naj ne bo slovenski samo po jeziku, ampak tudi po duhu», seveda njihovemu duhu; nato pa se zavzemajo za «ekonomsko enakopravnost» sodelavcev, zlasti pa poudarjajo važnost «časnikarskega oddelka», kjer so zaposleni.

V tem pa so res pogumni in junaško stojijo na «prednjih okoliših» obrambe lastnih koristi.

ne za neposredne obdelovalce zemlje, obrtnike in trgovce, kar naj bi bil prvi korak na poti k izenačenju s pokojninami drugih kategorij. Zahtevali so tudi naj upokojenci prejemajo enake družinske doklade kot delavci industrijske stroke; reformo celotnega pokojninskega sistema, ki naj določi tako pokojnino, ki bo odgovarjala 80% plače; ter končno, demokratizacijo INPS.

Vlada levega centra teh zahtev ni hotela sprejeti. Zavrnila je reformo pokojninskega sistema; zavrnila zahtevo, naj pokojnina odgovarja 80% povprečne plače; zavrnila zahtevo po državnih prispevkih, ki so potrebni za kritje izdatkov, ki bi se povečali s povišanjem pokojnine.

Ukrepi, ki jih je sprejela vlada predvidevajo povprečno povišanje pokojnin le za 10%. V praksi pomeni to, da bo povišek v resnici neznamen. Samo delavci, ki bodo skozi celih 40 let zavarovani, bodo prejeli pokojnino, ki bo znašala 65% povprečne plače. Tisti, ki bodo ob upokojitvi imeli manj kot 40 let zavarovanja, bodo seveda prejeli nižjo pokojnino.

Naj navedemo nekaj primerov: Delavec, ki bo stopil v pokoj potem, ko je bil 40 let zavarovan in ki je zadnja tri leta prejemal povprečno 80.000 lir mesečne plače, bo dobival približno po 52.000 lir mesečne pokojnine; delavce pa, ki je bil zavarovan manj kot 30 let bo prejemal od 32.000 do 39.000 lir mesečne pokojnine. Seveda, obstaja vprašanje, kateri delavec v resnici prejema osnovno mesečno plačo v znesku 80.000 lir!

Ob upoštevanju vsega tega prihajamo do zaključka, da bodo pokojnine tako malo povišane, da se v resnici niti ne more govoriti o pravi povišanju, saj se raven življenjskih stroškov nenehno dviga in cene nenehno naraščajo.

Drugo vprašanje, o katerem se je tik pred razpustom parlamenta mnogo razpravljalo, je vprašanje reforme univerz. Toda tega vprašanja parlament ni rešil. Vprašanje ostaja torej še naprej odprto, kljub temu, da je zelo pereče in da so prav zadnje tedne v teku hude bitke prav na tem področju, da so študentje zasedli mnogo fakultet in v več mestih je prišlo tudi do spopadov, ker je vlada, namesto, da bi pristopila k poskusom za rešitev perečih vprašanj, ukazala policiji, naj nastopi proti študentom.

«Rešeno» je bilo vprašanje otroških vrtcev, o katerih se je tudi mnogo razpravljalo. Razprave o tem vprašanju so pokazale, da so stališča glede otroških vrtcev zelo različna in celo nepremostljiva. Komunisti vztrajajo v zahtevi, naj se otroški vrtci poddržavijo in naj se zadeva reši tako, da ne bodo več favorizirane ustanove, ki se laste nekakšnega monopola nad otroškimi vrtci.

Tik pred zaključkom zakonodaje se je še enkrat vnela v parlamentu ostra bitka v zvezi z zadevo Sifar. Zadržanje predsednika vlade glede tega vprašanja je bilo zares čudno, nejasno in torej nesprejemljivo. Tako je sedanji parlamentarni mandat končal, ne da bi razčistili tako pereče vprašanje.

**

Palomares in Grenlandija

Dne 21. januarja letos je v Grenlandiji strmoglavilo ameriško vojno letalo, ki je imelo na svojem krovu atomske bombe. Katastrofa se je zgodila točno dve leti od podobne katastrofe v Palomaresu v Španiji. Tako v prvem kot v drugem primeru na srečo bombe niso eksplodirale. Sicer pa se je v obeh primerih človeštvo soočilo z možnostjo najstrašnejših posledic pustolovščine ameriških nosilcev atomske smrti.

Poročila iz Grenlandije za zdaj še ne odkrivajo celotne podobe, toda dejstvo je: v bližini groenlandске vojaške baze Thule je strmoglavil ameriški «B 52» in jedrske bombe so spet zagrozile drugi državi. Zgodilo se je to, ne glede na dejstvo, da Danska, ki ji Groenlandija pripada, prepoveduje navzočnost jedrskega orožja na svojem ozemlju, ali poletel s takim orožjem nad njo. To je očitno tepjanje danske suverenosti.

Opravičila vojnega ministrstva ZDA, češ da se je to zgodilo naključno, so smešna. Menda so imeli «vaje zasilnega pristajanja na področju, kjer je malo letališč». Ali ni preveč takih «naključnosti»?

Vladajoči krogi ZDA niso prisluhnili ogorčenemu pozivu človeštva, ko je po katastrofi nad Palomaresom zahtevalo prenehanje teh poletov.

Po groenlandski katastrofi je ameriško vojno ministrstvo «pomirjalo»: «Jedrske bombe niso bile pripravljen za vojno in eksplozija je bila tako izključena.» Znana pesem. Slišati jo je bilo že v «palomariških» časih, saj so bile bombe tudi takrat «izključene» in se niso popolnoma razletele. Toda ne grozi samo mogoča atomska eksplozija z najstrašnejšimi posledicami. Te neizogibno nastajajo tudi mimo tega usodnega trenutka. Kaj ne govore

dovolj resno dogodki pred dvema letoma v španskem Palomaresu?

Opozorimo na nekaj podrobnosti, ki jih je opisala ameriška časnikarica Flore Lewis: «Eno izmed jedrskih bomb, ki so padle na Palomares, so našli na griču za pokopališčem. Ležala je v kotanji globoki meter ter dva in pol metra široki. Do polovice zarit kos kovine je bil videti kot navadna bomba. Toda bil je težki uran. Specialisti za jedrsko orožje so natančno vedeli, kaj je skrivala kotanja. Takoj je bilo jasno, da se je pri udarcu poškodovale vžigalnik, narejen iz navadne eksplozivne snovi.» Čeprav to ni izzvalo cepitve uranovega naboja, raztreščanje ni nič manj razsejalo plutonijskega dela bombe.

«Poškodba vžigalnika takšne bombe neizbežno izzove nastanek plutonijskega oblaka Radioaktivno sevanje se razširja glede na moč in smer vetra in ne glede na količino delčkov zemlje, ki jih vsebuje plutonijski prah... Strokovnjakom je bilo v Palomaresu takoj jasno, da je radioaktivno sevanje, ki so ga zaznali, posledica poškodbe vžigalnika.

Strokovnjakom je počasi postalo jasno, da je sevanje večji problem, kakor so domnevali po prvih meritvah... Veter je plutonijski prah raznesel po planjavah. Nekatere

prebivalce vasi so morali preseliti, po zidovih in strehah so se pokazali sledovi radioaktivnosti.»

Prebivalcem Palomaresa je resno zagrozila nevarnost. Kmetje niso smeli več obdelovati zemlje. Na 240 hektarih zemlje so morali postrgati radioaktivni sloj.

Palomareska tragedija je dobro znana. «Palomares je imel srečo,» govore reportaže. Glede na to, seveda, ker se ni zgodilo nič hujšega, čeprav bi se bilo prav lahko zgodilo. Pa ne samo v Palomaresu. Znani so mnogi drugi primeri katastrof ameriških jedrskih bombnikov. «Nekaj se jih je zgodilo tudi v ZDA — ugotavlja J. Grigorjev v moskovski «Pravdi.» Minilo je mnogo let, kar se je zgodila prva, uradno ne priznana taka nesreča na tujih tleh. Pri vzletu letala «B 52» z atomskimi bombami se je zgodila 1957. leta v ameriški bazi Sidi Sliman v Maroku. Tudi takrat se je razpršil radioaktivni plutonij.»

«Do trčenja nad Palomaresom so zabeležili enajst takih nesreč, v resnici pa jih je bilo več,» piše ameriška novinarka. «Tudi te so že izzvale nemir in jezo narodov.»

«Sovjetska vlada — kakor piše v spomenici, ki jo je Sovjetska zveza 16. februarja 1966 predala vladi ZDA — je ne samo enkrat opozorila vlado ZDA o nevarnostih, ki so povezane s poletimi bombnikov z jedrskim orožjem v trupu. Toda vlada ZDA ni upoštevala naših opozoril in poletni ameriških jedrskih bombnikov se nadaljujejo ko prej.»

Groenlandska katastrofa vnovič potrjuje umestnost opozorila. Letišče ostreje postavlja na dnevni red vprašanja, ki jih je sprožila SZ, o takojšnjem prenehanju poletov letal z atomskimi orožjem preko svojih meja. Groenlandija še bolj potrjuje nujnost odstranitve takih nevarnih «naključij» in pripetljajev, ki z radioaktivnim sevanjem grozijo člove-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Pobegnili iz vietnamskega pekla so našli svoj mir

Angleški časopis New Statesman je pred kratkim objavil članek o razpoloženju ameriških vojakov pred odhodom v Vietnam in o življenju tistih ameriških vojakov, ki se jim je posrečilo zbežati iz vietnamskega pekla ter se sedaj skrivajo v raznih deželah na Daljnem vzhodu. Prvi omenjeni članek je napisal časnikar John Gregory Dunne, ki je od ameriške komande dobil dovoljenje, da je lahko preživel nekaj ur z vojniki, ki so namenjeni v Vietnam; drugi članek pa je napisala časnikarica Margaret Hollingsworth, ki se je na Daljnem vzhodu srečala z nekaterimi iz Vietnamskega pekla pobeglimi ameriški vojniki.

John Gregory Dunne je o svojem obisku v zbirnem mestu ameriških vojakov ter razgovoru z vojniki, ki so namenjeni v Vietnam, takole poročal:

Ko stopaš proti posebni stavbi, se ti zdi, da je pred teboj mrtvašnica ali sanatorij za gobavce, četudi je ta stavba na zunaj prijetna. Sicer pa ni tak občutek nič čuden. Eno in drugo je možno. V zgradbi prežive ameriški vojniki zadnjih štiriindvajset ur preden gredo v vietnamski peklo.

Vojaki so oblečeni v zelene uniforme, prek njih imajo ogrnjena šotorska krila, na nogah pa visoke škornje. Zdi se, kot da ima vse okrog njih dvojni pomen, kakor pravi napis nad vhodom «Tvoja zadnja prilžnost». Odvetniki urno izpisujejo formularje oporok, kurati blagoslovljajo in mazilijo...

Na pogradu je sedel mlad fant in si zamišljeno podpiral glavo. Komandant, ki me je spremljal, mi je pojasnil: «Mamica je poslala prošnjo za fanta svojemu poslancu, ta pa ji je odgovoril, da mladoletnikov ne morejo pošiljati izven ZDA.» Zmajal je z glavo in se kratko zasmejal...

S komandantom sva za trenutek sedla v pisarno. Prišel je: «Na vse kriplje si prizadevamo, da bi jih čim uspešneje zaposlili do zadnjega trenutka, ker brezdelje ustvarja še hujšo napetost. Sicer pa je naša naloga le, da jih čimprej spravimo od tod.»

V pisarno je stopil nižji oficir in poročal: «Henry se je vrnil.» Ta je namreč že trikrat prav zadnji hip pobegnil. «Menim, da bi se mu tokrat morala posvetiti večja pozornost.» Komandant je odvrnil, da so mu že preveč gledali skozi prste, toda oficir je pristavil: «Saj vem, gospod, toda danes se mu je ustrelila žena.»

Ko si izbrisan...

Končno sem dobil stik s tistimi, ki bodo naslednje jutro odleteli. Ob vsaki strani velike dvorane je bilo na stotine pogradov. Postelje so bile skoro brez odej, da ne govorimo o blazinah in rjuhah. Ko si izbrisan, je vse to le še posvetni balast...

Le malo jih je spalo. Nekateri so sedeli na pogradih in loščili škornje. Drugi so pobirali sponke na pasovih, samo da bi nekako ubili čas. Med njimi ni bilo videti tovarišva.

Imel sem priložnost videti mnogo vojaških barak, a do zdaj še nikjer niso manjkale igralne karte ali kocka, le tu ni bilo opaziti tega nikjer. Prišel sem se sprehajati po stavbi. Dalje od spalnic je bila soba s televizorji, soba s pisalnimi mizicami in pisalnimi potrebščinami. Vse je bilo prazno. V čitalnici sem zasledil na policah knjige z naslovi: Patriotizem in morala, Vojak in duhovni zakladi, Je nova liturgija ubila spoštovanje osebnosti?

Telefonske kabine so samevale. Prav tako avtomati z mlekom, kavo, sladoledom, sendviči, sladkarijami. Vsem, ki odhajajo, to ni več potrebno. Povsod je vladal pust red, le stranišča so bila vsa popisana z imeni, datumi odhoda. Manjkali so le datumi vrnitve...

Urno so se kazalci premaknili na pol petih in debeli narednik je pričel korakati po sredini spalnic. «Cas je!» Tako je ponavljal. Može so pograbili vreče brez besed in odko-

rakali na prosto. Glas po zvočniku jih je opozarjal, da jih bodo avtobusi odpeljali na letalsko bazo Travis, od tam pa jih bo Boeing 707 št. W 239 odpeljal na letalsko bazo Jakoto na Japonskem in potem do končnega cilja — Bien Hoa v Južnem Vietnamu. Polet bo trajal natančno dvaindvajset ur in trideset minut. Na poti jim bodo predvajali filme z bojišč. Ob tem je vsa skupina zagodrnjala. Spremljalo jih bo pet stewardes. To je bilo že bolje. Vendar pa jih je poročilo, da ne bodo med vožnjo točili alkoholnih pijač, izredno potrolo.

Tako je torej razpoloženje ameriških fantov, ki jih odpeljejo v — vietnamski peklo.

Kako žive tisti, ki jim je uspelo pobegniti iz Vietnamskega pekla?

Na to vprašanje odgovarja časnikarica Margaret Hollingsworth. Med drugim pravi:

Edini cilj: ostati v zavetju zunaj ZDA

V deželah na Daljnem vzhodu jih srečaš skoraj povsod. Molčeči so kot grob, neobriti, zaviti v cunje. Preživljajo se z nekaj dolarji, ki jih od časa do časa dobivajo v pismih od doma (če lahko starešem zaupajo svoj naslov). Na Tajskem jih srečuješ po kavarnah, v Indiji na železniških postajah; skratka povsod tam, kjer se zaustaviš in opazuješ okolico. Pogovori se jim sučejo le okrog kozarčka nečesa močnega, žganega; vprašanje je le, kako priti do njega. Edini cilj je ostati v zavetju zunaj Združenih držav Amerike, dokler vojna ne bo končana.

Srečala sem nekoga, ki je povsod nadlegoval ženske. Dejal je: «Moram izkoristiti priložnost, dokler me ne najdejo. Spolno bolezen sem prav gotovo staknil večkrat kot oni 'podtaknjenci' na fronti kakšno žensko. Če mi le uspe, da to bolezen dobim še nekajkrat, se bom lahko vrnil domov v Ameriko, nesposoben za vojsko.»

V Indiji se mnogi zatekajo v budistične molilnice, da se izognejo potikanju po cestah. Tisti pa, ki se selijo iz kraja v kraj, hodijo bosonogi, zaviti v dolge orientalske obleke, podobne kaftanam, z dolgimi lasmi in bradami, polni uši. Če naletiš nanje na železniški postaji, so molčeči in jih zlepa ne zapleteš v pogovor. Mnogi beže tudi v Nepal. Njihovi gostitelji so me prosili, naj ne objavim njihovih imen, ker so smirni, pridni, prijazni ljudje, ki nikomur ne žele nič slabega. Zakaj bi se morala vmešavati policija! V glavnem mestu Nepala jih sprejemajo tudi budistični samostani. Tam so še najbolj varni.

Tudi sikimski budistični samostani so jim sli na roko. Odprli so jim vrata. Nekateri teh samostanov so tako prenapolnjeni, da v njih lahko ostanejo le nekaj dni.

Najhuje je za tiste, ki nimajo pravih nobenih finančnih sredstev. Ti so prepuščeni samim sebi ter odvisni od dobre volje revnih kmetov. Njihova sreča je v tem, da vse vzhodnjaške vere uče gostoljubnost in pomoč potrebnim...

Poglavitno je to, da so mnogi med njimi spet našli samega sebe in ozdravili hude nevroze in duševne razrvanosti. Pobegnili so iz pekla in našli svoj mir.

Proslave Mednarodnega dneva žena

8. marec so naše žene slovesno proslavile. Tako na Tržaškem kot na Goriškem so bile številne prireditve v počastitev tega praznika. V nekaterih večjih krajih so bile slovesne akademije. Mnogo prireditev je organizirala ženska zveza UDI, ponekod so bile prireditve pod pokroviteljstvom prosvetnih društev SPZ, v nekaterih krajih je prireditve organizirala KPI; prireditve za slovenske žene v Gorici pa je priredil posebni odbor slovenskih žena.

Zelo uspela prireditve je bila v Prosvetnem domu na Opčinah. Priredile so jo žene, včlanjene v UDI. Na prireditvi je prvič nastopil tudi krajevni ženski oktet, ki je prijetno presenetil številno publiko. Prav tako hvaležno je bil sprejet ženski duet, ki je ob spremljavi godbenega tria pel slovenske narodne pesmi.

Tudi žene v Padričah so slovesno proslavile svoj praznik. Poleg družabne prireditve naj še posebej omenimo ter pohvalimo njihovo lepo gesto, obisk ter obdaritev bolnih žena v vasi. Ta pobuda je posnemanja vredna.

Lepe prireditve ob osmem marcu so bile tudi v Trebčah, na Proseku-Kontovelu, v Boljuncu, pri Sv. Barbari, pri Banih, v Repnu in v nekaterih drugih vaseh na Tržaškem. Skoraj povsod so poleg govora bili na sporedu tudi pevski in godbeni nastopi ter priložnostne recitacije. V Repnu je pel vaški moški zbor.

Posebno prijetna je bila kulturna prireditve v Ricmanjih. Na njej so sodelovali vaški pevci, mali orkester šole Glasbene matice iz Trsta, violonist-solist Igor Kuret in Bordonov glasbeni trio.

Prav tako prijetna prireditve je bila na sedežu prosvetnega društva

Žene v Padričah so obiskale bolne tovarišice

Valentin Vodnik v Dolini. Solski otroci so recitali priložnostne poezije, nastopila sta tudi domači pevski zbor in godba na pihala. O pomenu mednarodnega dneva žena je govorila tovarišica Slava Čebulec.

Tudi v Trstu, v mestu in v predmestnih okrajih so bile številne prireditve v počastitev mednarodnega dneva žena. Zlasti pomembna je bila osrednja proslava praznika, ki jo je organizirala tržaška federacija KPI v Ljudskem domu v Ul. Madonina 19, na kateri sta govorila tov. Franc Gombač in Paolo Sema.

V soboto, 9. t.m. je bila v prosvetni dvorani v Doberdolu svečanost ob priliki mednarodnega praznika žena. Večer je priredila krajevna sekcija KPI, da se oddolži doprinosu, ki so ga doberdobske žene

dale v NOB in v političnem boju.

Na sporedu so bili dokumentarni kratkometražni filmi o aktualnih problemih doma in v svetu (potres na Siciliji, manifestacije univerzitetnih študentov, vojna v Vietnamu), priložnostni govor pa je imel deželni svetovalec Jože Jarc. Ta je med drugim govoril o današnji vlogi žena v javnem in političnem življenju, pri obrambi miru in mirnega sožitja med narodi; opisal je junaško držanje doberdobskih žena pod fašizmom in med narodno osvobodilno borbo, ob koncu je poudaril, da se še niso uresničili ideali italijanske republiške ustave in ne pravice slovenske narodne manjšine. Nadalje je govornik podčrtal, da ženam še vedno ne priznavajo tistega mesta v družbi, ki so ga vredne.

JANKO PREMRL - VOJKO

Ob 25-letnici smrti junaškega protifašista

Podnanos (Sembid pri Vipavi) se je v nedeljo oddolžil svojemu velikemu sinu, narodnemu heroju Janku Premrlu-Vojku. Na prireditvi, ki je bila ob 25-letnici herojeve smrti, so se poleg številnih domačinov zbrali tudi nekateri preživeli borci bivše Vipavske čete. O liku heroja, njegovi življenjski poti in njegovemu junaštvu je govoril Ivan Renko. Na proslavi sta sodelovala tudi vaški moški oktet in mladinska godba iz Ajdovščine. Ob tej priliki je bila v prostorih še ne dokončanega kulturno-prosvetnega doma v Podnanosu odprta razstava z naslovom za Vojkom. Razstavo je uredil ravnatelj Goriškega muzeja Drago Marušič. Isti muzej je izdal za to priložnost tudi lično brošuro, ki jo je sestavila Ljudmila Bezlaj-Krevel. Iz te brošure povzemamo nekaj odlomkov:

Lik heroja Vojka se v marsičem razlikuje od drugih velikih imen narodnih herojev. Vojko je mlad slovenski inteligent, tesno povezan s svojim ljudstvom, z njegovo vero in čutenjem.

Rojen v težkem obdobju zatiranja slovenstva je zgodaj okusil žalitve in krivice, ki pa se jim je prav tako zgodaj postavil v bran. Doraščal je v času pohodov in strahovanj fašistov.

V Podnanosu, kjer je bil rojen 29. februarja 1920 in kjer je v čvrstem, slovenskem domu odrasel v moža, se je že v ranem otroštvu naučil brati, je strastno bral prepovedane

slovenske knjige, ki jih je našel doma, precej pa mu jih je prinesel tudi hišni prijatelj, pesnik France Žgur. Ta je v njem še posebej utrjeval odpor proti vsemu, kar je bilo fašistično.

Že kot osnovnošolec se je upiral fašistični šoli. Zdelo se mu je sramotno, da bi ga kot Slovenca «krasila» uniforma fašistične mladinske organizacije «Balilla». Ko so nekega dne te kroje razdelili v šoli, se je z izgovorom, da se gre obleč v stranišče, izmuznil iz razreda in potlačil uniformo v straniščno školjko. Seveda so njegovi starši zaradi tega imeli sitnosti.

V Sembidu je služboval zagrizen fašistični učitelj. Otrokom je pljuval v obraz če so izgovorili slovensko besedo. Mladi Janko je nekega dne sklenil, da se maščuje. V temni noči je streljal na učitelja. Zadel ga sicer ni, vendar pa je fašista hudo prestrašil. Zaradi tega atentata je imel Jankov oče mnogo sitnosti, a fašisti atetatorja niso nikoli odkrili.

Ko je bil v šoli v Gorici, so ga nekega dne nekateri sošolci verjetno sinovi fašističnih «kameratov», zasmehovali z žaljivko «ščavo». Pograbil je enega izmed njih in z njim omlatil druge.

Kot doraščajoči mladenič se je tudi Janko Premrl moral udeleževati predvojaških vaj. Tedaj se je moral obleči v uniformo mladih fašistov. Toda to uniformo je oblekel tako, da je zbuhal smeh, kjer koli se je pojavil. V njej je bil podoban figuri Svejka, katerega je tudi med vajami zelo posrečeno posnehal.

Leta 1940 je Janko odšel k vojakom. Kot vojak je dobil zvezo z organizatorji tajnega protifašističnega gibanja. Ivan Kosovel-Borodin,

ki je kot komunist tajno deloval med vojaki — bil je podčastnik v Cuneu — je Janku Premrlu preskrbel dopust v času, ko so bili dopusti ukrajnjeni, januarja 1942. Seveda so bili ti dokumenti ponarejeni. Dne 3. januarja istega leta je Janko postal partizan Vojko. Seveda se je s tem začela dolga in najhujša preizkušnja tudi za vso njegovo družino, dom so fašisti požgali, družino pa odpeljali v internacijo.

Kot partizan se je Vojko kmalu močno uveljavil. Kot izredno hraber borec se je udeležil neštetihih akcij. Fašistom je neprestano povzročal hude preglavice. Nič čudnega, da je bila razpisana visoka denarna nagrada, ki naj bi jo prejel tisti, ki bi hrabrega borca živega ali mrtvega izročil fašistom. Te nagrade pa ni nihče prejel. Sodilo ga je tudi posebno fašistično sodišče v Rimu. Seveda v odsotnosti.

Toda Vojko ni bil le legendaren borec, bil je tudi izredno iznajdljiv ter vsestransko sposoben organizator. Bil pa je ter ostal do smrti tovariš v polnem pomenu besede.

Nekega dne je Vojko zvedel, da ima črnovrški appuntato lepega prašička, ki ga redi, da bi se s prijatelji mastil za božične praznike. Predlagal je, da četa prašička «osvoji», saj bo pečenka teknila tudi partizanom.

Zvečer je skupina fantov mahnila iz taborišča ter se napotila v Črni vrh, vdrla v hlev in s storžem koruze zvabila prašiča ven. O akciji se je razvedelo po vsej okolici. Appuntato je bil besen. Poskušal je naprtiti zločin drugim. Obtožil je celo lastne vojake. Da bi koga po nedolžnem ne obdolžili, je odnesla patrolja partizanov v Črni vrh smrečico (božično drevesce), okrašeno s ščetinami in parklji pujska, na vrhu pa je bilo Vojkovo pismo, v katerem se je v imenu soborcev zahvalil za pečenko. Smrečico so postavili pred appuntatov hlev.

Bilo je sredi zime 1942-43. Vojko je sklenil, da njegova četa izvede akcijo proti vojaški enoti, ki je stržila most in električno centralo v bližini Spodnje Idrije. Dva fanta sta bila določena, da razorožita strazarja. Vojko pa je z ostalimi vdrl vrata barake. Vojaki so se poskrili pod pogrado. Šele na Vojkov poziv so trepetajoči zlezli ven. Zbranim vojakom je Vojko najprej govoril o boju proti fašizmu in o partizanah, nato pa je četa zaplenila ves vojaški material, pri čemer so jim vojaki celo pomagali. Pustili pa so vse osebne stvari. Plen je bil obilen.

Zadnja Vojkova akcija je bila dne 15. februarja 1943. To je bila akcija proti neki postojanki fašistične gozdne milice. Po dobrih petih minutah borbe je Vojko jurišal na cesto. V jurišu je bil ranjen v trebuh. Čeprav hudo ranjen ni dovolil, da bi ga borci nosili. Sedem dni se je brez zdravniške pomoči kljubovalno boril s smrtjo. V noči od 22. na 23. februar se je zaključila njegova legendarna življenjska pot. Tovariši so ga pokopali na skrivnem kraju, da bi niti mrtev ne mogel priti v roke fašistom.

Vojko je bil med prvimi klicarji uporne Primorske. Bil je katoliško vzgojen, v osvobodilnem boju pa je dodobra spoznal razredno problematiko, spoznal borce-komuniste, ki jih je občudoval in spoštoval in se jim še sam pridružil.

Občni zbor PD Slavec v Ricmanjih

Predsedstvo občnega zbora prosvetnega društva Slavec v Ricmanjih

V soboto, 2. marca je bil občni zbor prosvetnega društva Slavec v Ricmanjih. Po poročilu o dejavnosti društva v letih po zadnjem občnem zboru in po razpravi, ki je sledila poročilu, so bile volitve novega upravnega in nadzornega odbora. V upravni odbor so bili izvoljeni: Zdenko Hrvatič, Sergij Vatovec, Emil Kuret, Boris Zafran, Fabio Kuret, Peter Fabris, Bazilij Hrvatič, Erminij Kuret, Silvester Komar, Zdravko Kuret, Milan Komar, Milan Slapnik, Vojko Komar in Nive Hrvatič; v nadzorni od-

bor pa Bazilija Pregarc, Olga Demark in Emil Komar.

Slovensko prosvetno zvezo sta na občnem zboru zastopala podpredsednik Mirko Kapelj in tajnik Edvin Svab.

Prosvetno društvo Slavec ima svetle tradicije na področju ljudsko prosvetne dejavnosti. Tako zbor kot dramska družina sta pred več leti pogostoma nastopala na domačem odru in na odrih bratskih društev. Po letu 1954 je ta dejavnost ohromela. Razlog za ohromitev je v veliki meri pripisati dejstvu, da je policija prepovedala

kulturne prireditve na domačem odru, češ, da ta ne ustreza obstoječim predpisom. Prišlo je celo do tega, da je morala odpasti uprizoritev zahtevnejšega dramskega dela, ker je policija v zadnjem hipu nastop prepovedala in dvorana, ki je bila do zadnjega kotička napolnjena, se je morala izprazniti. Ta dogodek je bridko odjeknil v vasi ter imel, kljub temu, da so delo kasneje igrali drugje, zelo kvarne posledice.

Dramska družina prosvetnega društva Slavec je pred leti naštudirala poleg številnih lažjih enodejank, prizorov in otroških igrice tudi zahtevnejša dramska dela kot so npr.: Divji in nedeljski lovci, Puške gospe Carrar, Dva bregova idr. S posameznimi, dramskimi deli je prosvetno društvo Slavec gostovalo v Boljuncu, Podlonjerju, na Opčinah, Kontovelu in pri Sv. Barbari ter povsod želo mnogo priznanja.

Sedaj gre za to, da se društvo vsestransko okrepi, da poveča število svojih članov ter se oprime tudi novih oblik delovanja; gre tudi za to, da pritegne v svoje vrste čimveč vaške mladine. Le tako bo moglo nadaljevati po tradicionalni poti, dvigati kulturno rast vaščanov ter utrjevati njihovo narodno zavest.

Iz govora podpredsednika Prosvetne zveze povzemamo naslednje: Razumljivo je, da z današnjim stanjem ne moremo biti zadovoljni. Tako odborniki kot člani si nedvomno žele živahnjšo dejavnost. Priznati pa je treba, da gre zasluga za to, da se je društvo tudi v težkih časih ohranilo pri življenju, v prvi vrsti požrtvovalnim odbornikom. Pomlajeno društvo in okrepljeni odbor, ki ga bo vodil, naj bi v bodoče skrbela za razširitev prosvetne dejavnosti tudi v Logu in pri Domju. Med poglavitnimi nalogami, ki naj bi jih društvo prevzelo v novi poslovni dobi, naj bi bila tudi pristopitev k reševanju vprašanja ureditve ustreznih prostorov, kjer bi se lahko nemoteno razvijala vsa prosvetna dejavnost.

Na občnem zboru so se prisotni spomnili tudi zaslužne prosvetne delavke Zore Košutove, ki je pred leti mnogo prispevala k rasti dramske družine v Ricmanjih.

Novoizvoljeni odbor je že imel prvo sejo, na kateri so bile porazdeljene funkcije. Za prvega predsednika je bil ponovno potrjen Zdenko Hrvatič, za drugega predsednika je bil izvoljen Sergij Vatovec, za tretjega predsednika pa Emil Kuret; za prvega tajnika je bil izvoljen učitelj Boris Zafran, za drugega tajnika Fabio Kuret, za tretjega pa Peter Fabris. Za blagajnike so bili izvoljeni Bazilij Hrvatič, Erminij Kuret in Silvester Komar; za gospodarje pa Zdravko Kuret, Milan Komar in Milan Slapnik. Referentka za mladino je Dragica Hrvatič.

Kot vidimo, se tudi v Ricmanjih, Logu in pri Domju obeta upov polna poživitev prosvetne dejavnosti, kar bo služilo tudi dvigu kulturne ravni domačinov.

Naša iskrena želja je, da bi se uresničili načrti, ki jih snuje društvo Slavec ter da bi se tudi nova oblika vodenja društva povsem pozitivno obnesla.

Kraški človek potisnjen v ozadje

V zadnjem času se mnogo razpravlja o Krasu. Nekateri se vneto zanimajo za njegove naravne značilnosti, drugi izdelujejo predloge za zaščito teh značilnosti. Eni si zamišljajo kraško planoto kot oazo, v kateri naj bi meščan našel potrebno zatišje ter vdihaval neokužen zrak, drugi zopet računajo s tem, kako bi kraško planoto spremenili v industrijsko področje. Vojska s svoje strani misli po svoje, Kras je kot nalašč pripraven za vežbanje in skladišča za strelivo, zato naj se ga podvrže vojaškim služnostim. Le malo je tistih, ki mislijo na to, kako bi kraško planoto bonificirali, izboljšali živinorejo, razvili vinogradništvo in cvetličarstvo; skratka ustvarili pogoje za zagotovitev obstanka domačinov na rodni grudi.

Pred nedavnim je izšla v Trstu italijanska pisana in bogato ilustrirana knjiga z naslovom Umile Carso (Ponižni Kras), ki sta jo sestavila Alfonso Mottola in Licia Ruzzier. Uvodno besedo pa je napisal Stelio Crise. O tem delu se je Lavo Čermelj, znani slovenski učenjak, naš rojak, ki živi v Ljubljani takole izrekel v reviji «Naši razgledi»:

«... Priznati moramo, da avtorja nisla mogla bolje izbirati slik in jih primernejše prikazati z besedo. V slikah in v besedilu se odraža njuna velika ljubezen do obdelane predmeta, do Krasa in do njegovih prebivalcev. Tako sta odkrila meščanskemu svetu lepoto in umetniško pomembnost kraške hiše in kraške vasi in odkrito pokazala, da je to delo našega človeka v teku stoletij. Njuna knjiga je prava epopeja slovenskega kmeta s Tržaškega krasa.

Za etniške zanimivosti Slovencev na Tržaškem krasu so se zanimali tudi že fašisti in so s silo in zvižajo zbrali mnogo narodnih noš in hišne opreme ter jih na javnih razstavah in muzejih predstavljali kot

italijansko posebnost. S tem so hoteli Slovence krasti še zunanje priče njihove narodnosti. Mottola in Ruzzierjeva sicer redko uporabljata izraz Slovenci v svoji knjigi in se dosledno razen v enem primeru izogibata slovenskim krajevnim imenom, toda v vseh knjigi odkrito in javno priznavata pravi značaj tega ozemlja in njegovega prebivalstva.

Avtorja sta, kakor pišeta, knjigo hotela najprej posvetiti kraškemu človeku, ki si v potu svojega obraza služi svoj vsakdanji kruh, toda bila sta se, da bi bila to za njega žalitev. Zato sta mislila na tiste Tržačane, ki jim je sicer Kras znan iz njihovih izletov, ki se ga pa niso učili pravilno gledati in ljubiti. Zaradi tega sta knjigo hotela posvetiti mladini, ki je nedolžna priča počasnega, postopnega, nenehnega zgibanja pravega Krasa. Toda ovrgla sta tudi to misel, ker nista hotela biti pesimistična preroka, in sta prepustila besedo tretjemu, Steliu Criseju, ki je kar najbolje rešil to nalogo.

«Trst bi, pravi Crise, brez Krasa nehal biti, kar je. Brez Krasa bi Tržačani postali revnejši. Tržaški (Nadaljevanje na 4. strani)

Delni pogled na udeležence občnega zbora PD Slavec

Iz goriške pokrajine

Priznanje bivših partizanov

Pristojna komisija poslanske zbornice je odobrila zakonski predlog, ki daje možnost bivšim partizanom, da prosijo za priznanje (kvalifikacijo). Za priznanje lahko prosijo bivši partizanski borci, ki prebivajo v tržaški ali v goriški pokrajini, tisti, ki so pripadali partizanski diviziji «Pasubio», ki je delovala na Beneškem in tisti, ki so se kot partizani borili v tujini. Priznanje lahko zaprosijo tudi tisti, ki so bili v ječah in ki lahko dokažejo, da so vsaj tri mesece pripadali neki partizanski ednici in to v času med 8. septembrom 1943 in 8. junijem 1945, bodisi na italijanskem ozemlju ali v tujini. Prav tako lahko zaprosijo za priznanje svojci tistih, ki so padli ali so pogrešani. Prizadeti morajo nasloviti prošnjo posebni komisiji pri ministrstvu za obrambo in to v roku šestih mesecev od dneva, ko je zakon stopil v veljavo. Prošnjo je torej treba čimprej odposlati!

Ta zakon, ki ponovno daje možnost bivšim partizanskim borcem, da zaprosijo za potrebno priznanje, je zelo važen. Številnim državljanom, ki so bili v partizanih bodisi na domačih tleh ali v tujini, daje možnost, da končno uredijo svoj položaj. Znano je namreč, da doslej velika večina bivših borcev ni mogla urediti svojega položaja, da zato niti Zavod za socialno zavarovanje ne šteje let, ki so jih preživeli v partizanih, odnosno v fašističnih ječah. Zaradi tega so, seveda, močno prizadeti.

Med razpravo v pristojni komisiji je vladni poročevalec, socialistični poslanec Corona, sporazumno s poslancem Zucallijem, ki prav tako pripada PSU, predložil popravek, po katerem, naj bi imeli možnost pridobitve ustrezne partizanske «kvalifikacije» tudi bivši pripadniki tako imenovane «divisione Gorizia», to je tiste vojaške formacije, ki se je v letih 1945-1947 «izkazala» zlasti v napadih proti Slovencem na Goriškem. Ta poskus poslanec PSU je bil zelo značilen! Poskus je seveda propadel, ker so proti njemu odločno nastopili komunistični poslanci.

Naj zaradi večje jasnosti povemo še to, da so resolucijo, ki je zahtevala priznanje pripadnikov omenjene «divizije» podpisali poleg že omenjenih dveh poslancev PSU tudi poslanci Canestri, Folchi, de Stasio, Fornale, Sinesio, Buffone in Valegiani, ki pripadajo demokristjanski stranki. Pa še to: podtajnik obrambnega ministrstva Guadalupi, ki pripada socialistični stranki, je omenjeno resolucijo sprejel «kot priporočilo vladi».

In po mnenju goriških prvakov PSU naj bi Slovenci dali svoj glas Zucalliju, ki ponovno kandidira.

Kongres Zadrúžne zveze

Preteklo nedeljo je bil v Gorici pokrajinski kongres Zadrúžne zveze (Federazione Cooperative). Poročilo o delovanju zveze za pretekli poslovni dobi je podal njen dosedanj predsednik Giovanni Culot. Ta je med drugim govoril tudi o razvoju zadrúžništva in to v zvezi z zakonodajnim delovanjem deželne uprave.

V zadnjem času je prišlo do večjih sprememb na gospodarskem in socialnem področju in zadrúžništvo je dobilo nove oblike. V zvezi s tem je predsednik Culot v svojem poročilu ocenil lanski obračun kot pozitiven in je zlasti podčrtal okrepitev potrošnega zadrúžništva ter kmetijsko in proizvodno zadrúžništvo na Goriškem.

V razpravo so posegli številni udeleženci. Dotaknili so se najrazličnejših vprašanj, zlasti pa vprašanj, ki se tičejo kmetijstva, zadrúžne kleti v Krminu, živinorejskega konzorcija, vrtnarstva itd. Do veljave je prišla tudi zaskrbljenost malih trgov-

cev spričo nevarnosti, ki jo prinašajo monopoli.

V novi odbor zveze sta bila izvoljena tudi Silvino Poletto, znani pobudnik zadrúžništva na Goriškem, bivši tajnik tamkajšnje federacije KPI in Slovenec, Bernard Bratoš, predstavnik Goriške zadrúge.

Posvetovanje predstavnikov prosvetnih društev

Predstavniki prosvetnih društev SPZ, ki delujejo na Goriškem so se pretekli teden sestali v Gorici ter razpravljali o perečih aktualnih vprašanjih. Posvetovanje je bilo zelo važno, saj je prav na Goriškem mnogo teh vprašanj.

Med drugim so na posvetovanju razpravljali tudi o vprašanjih, ki so v zvezi s sodelovanjem z društvi, ki niso včlanjena v SPZ.

Reči moramo, da je bilo posvetovanje zelo koristno in pričakovati je, da bo pripomoglo k nadaljnjemu in plodnejšemu delu.

Izkazalo se je tudi, kako so taka posvetovanja od časa do časa potrebna, saj so razmere na Goriškem v marsikaterem pogledu drugačne od razmer na Tržaškem.

Pri tem pa vseeno želimo poudariti, da ne gre za morebitno ločeno reševanje obstoječih vprašanj, saj je slovenska narodnostna skupnost v naši deželi nedeljiva, četudi so razmere na Tržaškem nekoliko drugačne.

Dan slovenskih žena v Gorici

Proslavo 8. marca, ki je bila v prostorih kluba Sison Gregorič v nedeljo v Gorici, je priredil odbor slovenskih žena. O pomenu proslave je govorila Jožica Tomšič. Govorila je o borbi žena v Italiji za doseg enakopravnosti. V ta okvir je vključila tudi borbo slovenskih žena za pravice slovenske narodne manjšine, zlasti v zvezi s še nerešenim položajem slovenskega šolstva. Ob zaključku je govornica poudarila, da je dandanes angažiranost slovenskih žena še toliko bolj potrebna za doseg enakopravnosti žena in slovenske narodne manjšine in za ohranitev miru v svetu. Nato je «Goriški okt» iz Sempetra imel celovečerni koncert. Pesmi je izvajal tako mojstrsko, da je na željo publike prvotnemu programu moral dodati še dve pesmi. Med odmori je mladiček Jure Tomšič recitiral Kajuhove in druge partizanske pesmi. Na proslavi je bila tudi pokrajinska delegacija UDI, katero je vodila tov. Marija Tomadini.

Zborovanje upokojencev, ki je bilo pretekli teden v Trstu. Na njem so še enkrat izpričali zahtevo, naj jim

S tržaškega ozemlja

Zakon v korist pripadnikov bivše avstro-ogrske vojske

Pristojna parlamentarna komisija za finance in zaklad je na zakonodajni stopnji sprejela dokončno zakon, s katerim so bivši vojaški bivše avstro-ogrske vojske izenačeni z vojniki italijanske vojske glede prejemanja pokojnine. Iz tega sledi, da bodo tudi tisti, ki so bili v prvi svetovni vojni prejeli letno podporo v znesku 60.000 lir.

Zadevni zakonski predlog je predložil tovariš Vittorio Vidali že tedaj, ko je bil poslanec. Predlog je kasneje predložil tudi v senatu, kjer ga je tudi zagovarjal.

Četrta zakonodaja se je zaključila prav s sprejemom zadevnega zakonskega predloga.

Slovensko gledališče

KULTURNI DOM V TRSTU

Italo Svevo - Tullio Kezich

ZENOVA IZPOVED

(La coscienza di Zenò)

Drama v dveh delih — Prevod: Martin Jevnikar — Režija: Jože Babič.

Ponovitve: V soboto, 16. marca ob 20.30 (Predstava za šolnike); v ponedeljek, 18. marca ob 20.30 (abonma športni in red H) in v torek, 19. marca ob 17. uri (abonma okoliški in red E). Za vse predstave so vstopnice še na razpolago.

Koncert

Drugi javni koncert s sodelovanjem deželnih solistov, ki ga je Postaja Trst A RAI pripravila v tej sezoni, bo v sredo, 20. marca, ob 21. uri v Avditoriju «A» v Ulici Fabio Severo 7. Sopranistka Mileva Pertot Skamlec in pianist Vladimir Koblar bosta izvajala samospeve tržaškega skladatelja Maria Kogoja. Vabila bodo občinstvu na razpolago v veži sedeža RAI (Ul. F. Severo 7), na dan koncerta.

Umrl je tovariš Kazimir Sirk iz Križa

V ponedeljek je podlegel kruti boleznini tovariš Kazimir Sirk iz Križa. Tako se je poslovil od nas še en priljubljen človek, tovariš, ki je v svojem zelo razgibanem življenju toliko žrtvoval za stvar delavskega razreda ter bil od rane mladosti pa do groba neuklonljiv borec za pravico, za lepše življenje človeštva, za mir med narodi. Žal, odšel je pre zgodaj!

Tov. Mirko je mnogo pretrpel pod fašizmom. Koliko krat je bil v ječi! Ob najrazličnejših prilikah so ga oblastniki v črnih srajcah odvedli v Coroneo. V njem so gledali velikega upornika, človeka, ki je «nevaren za javni red». Toda vse to mla-

slanstvo. Sredi fašističnega besnenja je po njegovi zaslugi na kriškem demu fantu ni zlomilo volje ne ohromilo odločnosti. Ko je bil zopet izven kletke je nadaljeval svoje po-

zvoniku na dan prvega maja plapolala delavska zastava.

Naposled so razmere postale nevdružne. Da se izogne najhujšemu, se je preselil v Argentino, kjer je z občudovanjem vredno vnelo širil napredno misel, zlasti med svojimi rojaki. Seveda se je tudi tam kaj kmalu srečal s «čuvarji javnega reda».

Po večletnem bivanju v emigraciji ga je domotožje po rodni zemlji zvalilo domov in zopet je nadaljeval tu delo, ki ga je bil moral nasilno prekiniti. Šele zadnja leta se je nekoliko umiril. K temu ga je prisilila bolezen, ki je tlela v njem.

Pokojni Mirko je bil tudi velik podpornik naših organizacij in ustanov. Ni moral, da bi o tem poročali, toda danes tega ne smemo prikrihati.

Hvaležni za vse, kar je storil za stvar delavskega gibanja in za naš narod se klanjamo njegovemu spominu, žalujočim, ženi, bratu in drugim sorodnikom pa izrekamo globoko sožalje.

V počastitev spomina nepozabnega Mirka Sirk iz Križa darujejo žalujoči svojco 15.000 lir za naš tisk.

Kaj se skriva za tem poskusom?

Kot na drugih šolah tako so tudi na repentabski šoli pred kratkim uvedli dopolnilni pouk, za kar skrbi šolski patronat. Toda kaj se je zgodilo? S tem poukom so vtihovali ultrakvistično šolo, se pravi da tudi slovenske otroke uči italijanska učiteljica, seveda se poslužuje italijanskega jezika, italijanske otroke pa poučuje slovenska učiteljica, seveda prav tako v italijanskem jeziku.

Vprašujemo: kaj zasledujejo tisti, ki so uvedli to «novost»?

O zadevi je naš svetovalec v repentabskem občinskem svetu, tovariš Egidij Baiss, naslovil repentabskemu županu posebno vprašanje. Zahteval je, naj se župan zavzame za red v repentabski šoli.

Tudi tovarišica Jelka Gerbec je zvezi s tem vprašanjem naslovila tržaškemu županu posebno vprašanje. Čeravno je Repentabor občina zase — in torej ne spada v tržaško občino — je vseeno prosila tržaškega župana, naj se na pristojnem mestu zanima za pravično rešitev tega perečega vprašanja.

Slovenska prosvetna zveza

priredi dne 23. marca ob 20.30 in 24. marca ob 17. uri v Kulturnem domu v Trstu dva večera slovenske zborovske pesmi.

Nastopali bodo zbori s Tržaškega in Goriškega.

Nadaljevanje

Grenlandija

ku in lahko privedejo do hudih posledic ter celo ogrozijo svetovni mir.

Neodgovornost ameriške soldatske preha je v cinizem. Vojno ministrstvo ZDA je pred nekaj leti pripravilo tako imenovano «črna knjiga», ki proučuje različne možnosti propagandnih opravičevanj. V tem «priročniku», ki so se ga na ameriški ambasadi v Madridu, ko so zvedeli za nesrečo na Palomaresu, takoj oprijeli, je bil, kot pravi ameriška novinarka, razdelek tudi za take primere. «Bila je celo napisana uradna izjava, in to kar se da hitro. Pisalo je, da je radioaktivno sevanje, ki ga je izzvala katastrofa, majhnega obsega in ne pomeni nikakršne nevarnosti za prebivalstvo. Formular je bil skrbno opremljen, vendar ni preveč ustrezal resničnemu položaju.»

Resničnemu položaju ne ustrezajo niti izjave ameriškega vojnega ministrstva ob nedavni katastrofi na Groenlandiji. Narodi se upravičeno sprašujejo, kako dolgo se bo nadaljevala in ponavljala ta nevarna igra. Pustolovščini ameriške soldatske je treba napraviti konec!

Kras

ambient pa ima svoj meščanski značaj, ki se sicer upira vsem horizontom a ostane zaprt in izkoreninjen, kakor je vedno bil za vsako vez z zaledjem. Trst je dolgo časa Kras zanemarjal in ignoriral. To krivico mora sedaj popraviti. Na Krasu, nadaljuje Crise, živijo ljudje, ki so povsem naši bratje, ki pa so jih Italijani klicali z drugim imenom (mislili na izraz ščavi), no kar so Kraševci odgovarjali s podobno žaljivko, ter končuje z besedami: «Tam, kjer je bilo, in je morda še, če ne že pravo blazno sovraštvo, vendar še ostanek potuhnjene zamere, se mora uveljaviti vsaj tolikšna, da celo večja ljubezen brez pogojev.»

S posebnim veseljem pozdravljamo možate besede Stelija Criseja, s katerimi je prožil roko k pozabljeni nesrečne preteklosti in k ustvaritvi novega sožitja na tem ozemlju v pravem miru, v medsebojnem spoštovanju in v bratski ljubezni ljudi različne narodnosti, ki tu živijo.

Tako prihodnost si želimo mi vsi v svojem srcu, toda žal ne moremo imeti prave vere v tako prerokbo. Ne maramo biti pesimisti, a vendar moramo biti v neki meri skeptični in zaradi tega previdni. Res je, da se je v zadnjem času močno razmahnilo zanimanje za naš Kras, zlasti še za njegovo naravno lepoto in za arhitektonske spomenike. Žal pa se je pri tem popolnoma pozabljalo na človeka. Čeprav je z novimi načrti predvsem on neposredno prizadet, ga nihče ni pozval k sodelovanju: bil je samo subjekt, ne pa objekt, tako da si je moral izsiliti pravico, da pove tudi on svoje mnenje.

Naš kraški človek je čedalje bolj potisnjen v ozadije. Na njegovo zemljo prodira tuj element in to ne samo s postopno urbanizacijo, temveč po široko zasnovanem načrtu. Industrijske zahteve so že močno zajele Dolino in Boliunec. Nastala so nova naselja za priseljence. V zadnjem hipu pa so začeli meščani na veliko kupovati zemljišča na Krasu, zidati vile in vikende. Vse to je seveda zbudilo zaskrbljenost tržaških Slovencev, da so začeli ukrepati za reševanje problema Tržaškega Krasa.»

DELO
glasilo KPI za slovensko
narodno manjšino
Direktor Marija Bernetič
Odgovorni urednik
Anton Mirko Kapelj
Tisk: Tip. Riva - Trst - Ul.
Torrebianca 12